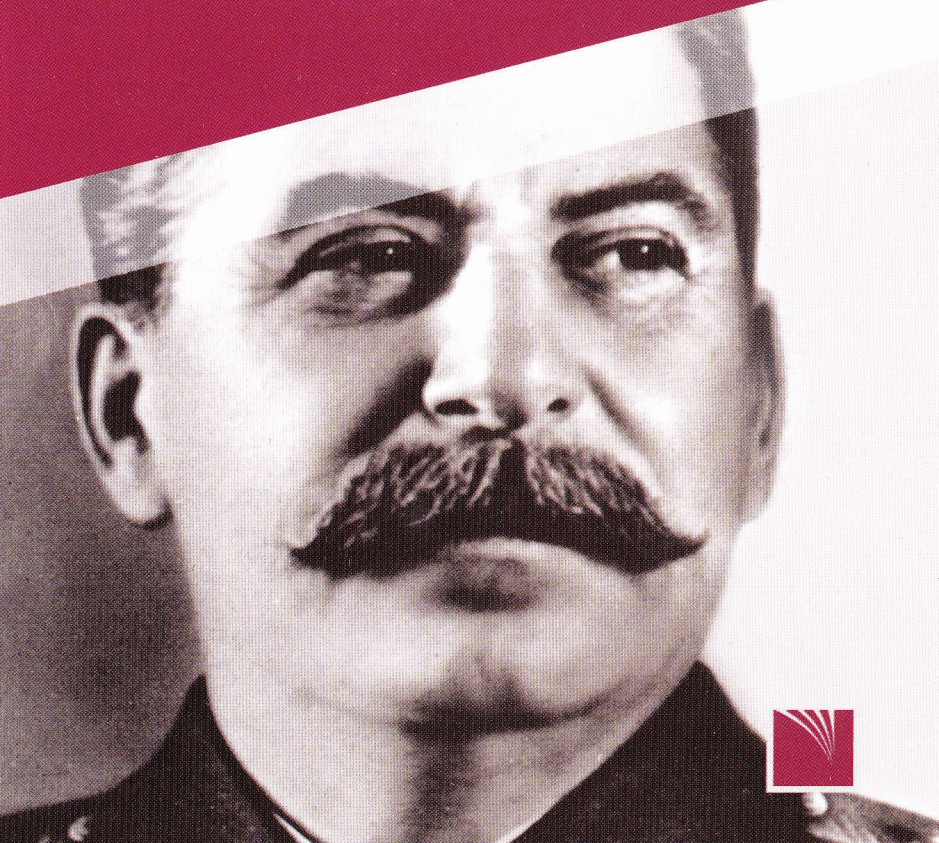

Véronique Chalmét

NICULESCU

Copilăria DICTATORILOR

POL POT • IDI AMIN DADA • STALIN • GADDAFI
HITLER • FRANCO • MAO • MUSSOLINI
SADDAM HUSSEIN • BOKASSA

VÉRONIQUE CHALMET

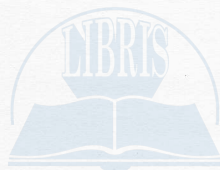
COPILĂRIA DICTATORILOR

**POL POT • IDI AMIN DADA • STALIN • GADDAFI
HITLER • FRANCO • MAO • MUSSOLINI
SADDAM HUSSEIN • BOKASSA**

Traducere: Gina Belabed

NICULESCU

CUPRINS

PREFAȚĂ	7
POL POT	9
IDI AMIN DADA	25
STALIN	36
GADDAFI.....	55
HITLER	67
FRANCO	86
MAO	98
MUSSOLINI	117
SADDAM HUSSEIN	136
BOKASSA	150

POL POT

Zorii aurii împresoară Prek Sbauv, un cătun locuit de vreo cincisprezece familii, aflat pe malul râului Sen, la nord-est de Cambodgia. Câteva bărci de pescari s-au desprins deja de mal și se îndreaptă spre amonteale râului Tonlé Sap, care abundă în piscică-de-mare. Trecând prin fața celei mai mari dintre casele pe piloni, pe malul mărginit din belșug de arbuști de bougainvillea, pescarii aud gemete prelungi. Un bărbat îmbrăcat în negru, *kru'u* (vrăjitor) al satului, se îndreaptă grabnic spre locuința de unde se deslușesc țipetele; în urma lui, o matroană care îndeplinește rolul de moașă cară un coș plin de rufe, tămâie și lumânări, toate destinate îmbunării spiritelor.

Soția lui Phem Saloth urmează să dea naștere celui de-al optulea copil.

Saloth Sar, poreclit „Cel Alb” din cauza tenului palid moștenit de la strămoșii săi chinezi, se naște în martie 1925, an aflat sub semnul Bivolului. Conform obiceiului, mama sa îi scrie numele pe un zid al casei, apoi prezice: „Fiul meu va fi aidoma acestui animal: perseverent și organizat. Le va inspira încredere oamenilor, dar se va răzbuna crunt dacă se va simți trădat...” O trăsătură de caracter care, cincizeci de ani mai

târziu, se va transforma în delir paranoic, atunci când Sar, devenit Pol Pot, va fi conducătorul khmerilor roșii – un despot obsedat de comploturi și de trădări, vinovat de moartea a două milioane de oameni.

Între două lumi

Pentru moment, nou-născutul cuminte, al cărui destin nu este încă trasat, îi dă mari speranțe mamei lui. Înainte de nașterea lui, alte trei date îi evocă amintirea unor copii decedați la o vârstă fragedă, doi băieți și o fată. Moartea celor trei copii îi provoacă lui Sok Nem mai degrabă nostalgie decât tristețe; pentru budiștii khmeri, viața terestră nu este decât o etapă a unui lung proces de încarnări succesive. Suferințele morților trăiesc într-o lume nevăzută, înfricoșătoare, pe care cambodgienii învață de mici să o respecte. Cea mai importantă dintre aceste entități este *Neak Ta*, strămoșul fondator al orașului sau al satului, primul care a defrișat pământul pentru a-l cultiva și a întemeia o comunitate. Cu toate că este atât de mic încât de-abia poate să meargă, Saloth Sar trebuie să aducă ofrande acestei zeități protectoare (fructe și apă parfumată), precum și propriilor strămoși, închinându-se cu smerenie în fața osemintelor aflate în *stupa*, monument funerar ridicat în spatele casei: Sok Nem este o femeie pioasă, foarte respectată în comunitate, care are grijă ca toți copiii săi să fie credincioși rădăcinilor lor etnice și spirituale. Ea îi insuflă lui Saloth Sar, ca și surorii și celor patru frați ai lui, iubirea necondiționată pentru pământul natal, *srok*, câștigat de țărani prin biruința asupra naturii. Dar, în același timp, le povestește legende înspăimântătoare despre puterile ascunse care stăpânesc pă-

LIBRIS

durea... și despre triburile războinice străvechi care s-au stabilit în mijlocul ei.

Astfel, Sar își petrece primii ani ai copilăriei într-o stare de fericire deplină, dublată de teroare și de încântare, între perspectiva domestică a plantațiilor de orez și umbra primordială a junglei.

De aceea, el va păstra un adânc respect pentru cele două fațete ale identității sale naționale: puterea proprie țăranului și importanța deosebită a agriculturii în construirea țării, dar și originile „sălbatică” fantasmatică ale poporului khmer. De altfel, primele întruniri cu scop politic ale khmerilor roșii vor avea loc în inima pădurii... La vârsta de 20 de ani, Saloth Sar își alege pseudonimul de „Khmer Daeum”, care înseamnă „Khmer ancestral”. În 1970, când devine principalul lider al Partidului Comunist din Kampuchea (PCK), își constituie o gardă apropiată, formată din șaptezeci de războinici veniți din triburile din nord, oameni ai pădurilor, cunoscuți ca fiind feroce și supuși orbește. Pol Pot, alias Saloth Sar, îi privește cu respect, cu atât mai mult cu cât își amintește că și el a învățat, din fragedă copilărie, valoarea unei discipline drastice...

La începutul secolului al XX-lea, educația khmeră se bazează pe frica de pedeapsă și pe respectarea unei ierarhii tacite, dar irevocabile: începând cu vârsta de 5-6 ani, copiii trebuie să se supună voinței adulților, mai ales a notabililor din comunitate, a călugărilor budiști și a educatorilor. Aceștia din urmă uzează și abuzează de pedepse corporale atunci când copiii dovedesc lipsă de respect sau când nu își învață lecțiile așa cum trebuie: bătaia cu bățul, umilirea, lovirea cu pumnul sau cu piciorul sunt la ordinea zilei. Mai mult, copiii le datorează o recunoștință nemărginită celor care îi hrănesc și care îi educă... Predomină ceea ce este nespus, iar copilul khmer trebuie să învețe să

ghicească și să execute poruncile adulților, fără a fi nevoie ca aceștia să adreseze vreun ordin direct, situația ideală fiind aceea de a anticipa dorințele conducătorului! O „pedagogie” periculoasă, care, în perioade de criză personală sau colectivă, favorizează paranoia și eludează codurile moralei... Această adevărată pseudovoluntară și absolută a subordonatului în fața autorității va fi, de altfel, exploatată la extrem de către khmerii roșii, având ca rezultat asasinate și delatățiuni la toate nivelurile.

Părinții tânărului Sar se situează în norma acestei severități tradiționale. Își bat copiii, însă nu excesiv, și îi învață că este nepermis de rușinos să îți exprimi sentimentele. Saloth Neap, fratele mai mic al lui Saloth Sar, născut la un an și jumătate după acesta, va afirma că nu și-a văzut niciodată părinții înfuriindu-se. Nicio manifestare a sentimentelor și nici măcar un hohot de râs: „Tatăl nostru zâmbea uneori, dar nu glumea niciodată. Era foarte calm. Mama era la fel și se înțelegeau perfect.” Copiilor nu li se tolerează nicio abatere. În această privință, penultimul dintre fii va depăși așteptările părinților. Chiar și atunci când cineva îl pedepsește, el plânge foarte rar. Sar nu se lamentează niciodată și-și plimbă privirea inchiizitorială asupra celorlalți, impasibil și sigur pe sine. Fratele său mai mic își va aminti că Sar era tot timpul „amabil”, dar și „dominator”. Având vârste apropiate, cei doi copii sunt nedespărțiți. Așa cum fac, în general, frații mai mari, Sar are grijă de Neap și este cel care conduce toate jocurile. Cu toate acestea, drepturile lui de frate mai mare nu explică supărarea mezinului: „Nimeni nu putea să spună ce gândește. Nimeni nu ar fi putut să-i ghicească intențiile¹”. Totuși, Neap manifestă o admirație fără margini

¹ În *Cambodge: la dictature des Khmers rouges*, documentar de Adrian Maben, 2012. (n.a.)

față de fratele său căruia nu i se poate citi niciun gând pe față și îl însoțește în lungile lui plimbări până la marginea junglei; cei doi băieți se distrează căutând urma elefanților sălbatici care traversează uneori satul, pentru a merge să se adape pe malurile marelui lac. Îi salută cu strigăte de bucurie pe sătenii care pleacă la vânătoare de porci sălbatici, înarmați cu lănci și călare pe bivoli. Dar copiii între 4 și 6 ani sunt obligați să-și ajute familia: „Sunt fiu de țăran. Când eram mic, participam la toate muncile câmpului. Așa era obiceiul”, va mărturisi cu mândrie Pol Pot². La apusul soarelui, când țăranii pleacă din orezărie, Sar și Neap se întind unul lângă celălalt, în hamacuri întinse între două spalieri, pentru a se feri de scorpioni și de șerpi, apoi îi ascultă pe povestitori. În fiecare noapte adorm lângă foc cu povești despre vrăjitori, căpcăuni și stafii însetate de sânge, gata să țâșnească din negurile khmere...

Calea regală

Phem Saloth și Sok Nem sunt țărani înstăriți, dacă nu chiar foarte bogați, după criteriile locale. Dețin în jur de 12 hectare de orezării și mai mulți bivoli și lucrează cu țăranii din sat pentru transplantarea răsadurilor de orez. Părinții lui Sar valorifică moștenirea primită de la bunicul din partea tatălui, figură eroică a familiei, devenită aproape legendară pentru nepoți, care îl venerază fără să-l fi cunoscut.

La mijlocul secolului al XIX-lea, străbunicul a trăit perioada în care Vietnam și Siam (viitoarea Thailanda) își disputau cucerirea regatului khmer, aflat în declin. După nenumărate

² Interviu în exclusivitate al lui Nate Thayer, octombrie 1997. (n.a.)

lupte marcate de masacre și de jafuri, cele două popoare au sfârșit prin a declara încetarea ostilităților, fiecare păstrându-și provinciile cambodgiene anexate, dar continuând să râvnească la restul teritoriului... Pentru a încerca să oprească dezmembrarea previzibilă a țării, regele khmer Ang Duong a hotărât în acel moment, la sfatul Monseniorului Miche, vicar apostolic în Cambodgia, să solicite, în anul 1853, intervenția Franței. Acest demers ar fi asigurat securitatea țării, însă ar fi însemnat și pierderea libertății. Zece ani mai târziu, fiul regelui, Norodom I, acceptă protectoratul și semnează acordul care urma să integreze treptat Cambodgia în Indochina franceză. Între timp, bunicul lui Saloth Sar se refugiase în pădure pentru a scăpa de invadatori; supraviețuise foametei și masacrelor, apoi, întors în sat, izbutise, în ciuda haosului din jur, să-și cultive bucata de pământ. De-a lungul timpului, el și-a extins parcela și a devenit una dintre notabilitățile din Prek Sbauv. La 7 martie 1885, îndrăznețul bunic a luat parte la revolta împotriva colonizatorilor francezi, dar a fost ucis într-o ambuscadă, chiar în fața casei sale, de cealaltă parte a râului.

Phem Saloth, care și-a văzut tatăl murind sub ochii lui, povestește cu multă mândrie despre sfârșitul acestuia, al cărui eroism se va transmite generațiilor viitoare: pentru a recompensa loialitatea bătrânului, guvernatorul provinciei, un regalist înfocat, introduce familia la curtea regală. Cheng, mătușa paternă a lui Sar, intră în slujba regelui Sisowath, iar fiica sa, Meak, devine, la sfârșitul anilor '30, una dintre concubinele prințului moștenitor Monivong. Aceasta îi oferă repede un fiu – prințul Kossarak –, dobândește titlul de *Khun Preah Moneang Bopha Norleak* (echivalentul khmer al titlului de „doamnă”) și accede la rangul privilegiat de favorită a viitorului rege. Considerată drept una dintre cele mai importante femei din

palat, ea o prezintă pe Roeung, sora lui Sar, în vârstă de 16 ani, lui Monivong, care consimte să o ia în haremul său.

Tinerele verișoare fac de acum parte din elita cambodgiană, ajungând de la orezării direct la saloanele din palat, trecând succesiv prin același pat regal... Monivong o instalează pe Roeung într-o vilă impunătoare, o copleșește cu bijuterii, îi oferă blănuri și un automobil. Suong, fratele mai mare al lui Sar, pleacă, la rândul său, să slujească drept funcționar la curtea regelui, unde întâlnește și ia în căsătorie o dansatoare a Baletului regal. În 1934, Sar însuși este trimis la studii la Phnom Penh, iar Neap i se alătură la scurt timp. Cei doi tineri vor fi admiși la pagoda Wat Botum Vaddei, aflată în apropierea palatului.

„Am trăit șase ani la pagodă. Am fost bonz³ timp de doi ani. Sunteți prima persoană care mi-a auzit biografia!” va declara, cu zâmbetul său obișnuit, Pol Pot în 1978, în timpul unui interviu difuzat de televiziunea iugoslavă. Această „biografie” se dovedește însă a fi fantezistă: ca de obicei, despotul își rescrie povestea pentru a scoate în evidență imaginea sa de patriot... În realitate, Sar nu a fost niciodată bonz. A petrecut doar câteva luni la Wat Botum pentru a primi o învățătură tradițională. Admis ca novice, el a învățat să citească și să scrie în limba khmeră, și și-a însușit noțiunile de bază ale budismului, ale cărui principii fundamentale sunt codurile sociale și politețea. Lăcașul reprezenta un adevărat oraș în oraș și oferea o instruire culturală și politică: scopul era acela de a-i educa pe viitorii cetățeni, astfel încât aceștia să știe care le este locul și să se supună. Novicele în robă vișinie învăța să respecte regulile de trai în colectivitate; el trebuia să facă cele mai ingrate corvezi domestice, fără a crâcni, să-i slujească pe călugări, să se roage,

³ Călugăr budist. (n.red.)